

EMIL RACOVIȚĂ¹

Emil Racoviță (n. 15 noiembrie 1868, Iași – d. 19 noiembrie 1947, Cluj) a fost un savant, explorator, speolog și biolog român, considerat fondatorul biospeologiei (studiul faunei din subteran - peșteri și pânze freatice de apă). A fost ales academician în 1920 și a fost președinte al Academiei Române în perioada 1926 - 1929.

Date biografice

Emil Racoviță s-a născut la Iași în 1868. Tatăl lui, Gheorghe Racoviță, era magistrat și membru fondator al societății literare Junimea și se trăgea dintr-o veche familie de boieri moldoveni, iar mama, Eufrosina Stamatopol, era o talentată pianistă.

El și-a petrecut copilăria la moșia familiei, la Șurănești, Vaslui. Și-a început educația la Iași ca elev al lui Ion Creangă și mai târziu al lui Grigore Cobălcescu, continuând apoi la liceul „Institutele Unite”. Fostul elev al geologului Grigore Cobălcescu studiază la *Facultatea de Drept* din Paris, după dorința tatălui său, dar audiază concomitent și cursurile *Școlii de antropologie*. După obținerea cu succes a licenței în drept, se înscrie și la *Facultatea de Științe* din Universitatea Sorbona, Paris, după absolvirea căreia (1891) lucrează la laboratoarele Arago în cadrul stațiunii de biologie marină de la Banyuls-sur-Mer, unde efectuează o serie de scufundări la adâncimea de 10 m cu un echipament clasic Siebe-Gorman, pentru a studia viața subacvatică. Prezintă teza de doctorat în 1896 cu subiectul *Le lobe céphalique et l'encéphale des annélides polychètes*.

La vârsta de numai 25 de ani este ales membru al Societății zoologice din Franța. Este recomandat (1897) să participe ca naturalist al Expediției antarctice belgiene (1897-1899) la bordul navei Belgica, condusă de Adrien de Gerlache. Această expediție, care pornește din Anvers la 10 august 1897[necesită citare], avea un caracter internațional, pe lângă belgieni, la ea participând și norvegianul Roald Amundsen ca ofițer secund, medicul american Frederick Cook, meteorologul polonez Antoine Dobrowolski și geologul Henryk Arctowski.

Cu prilejul escalelor făcute în Chile și pe țărmurile strâmtorii Magellan, efectuează cercetări complexe asupra florei și faunei. În apropierea Țării Palmer din Antarctica, expediționarii descoperă o strâmtoare care a primit numele

Emil Racoviță înaintea plecării în expediția din Antarctica

Emil Racoviță la bordul navei Belgica la sfârșitul iernii polare (Foto: Fr. Cook).

¹ Material preluat de pe site-ul Wikipedia

navei „Belgica” și câteva insule (una numită de Racoviță insula Cobălcescu). Expediția mai înscrie pe harta încă incompletă a Antarcticii și insula Wiencke și Țara lui Danco, după numele celor doi membri ai expediției care au pierit în această călătorie.

În perioada când „Belgica” a fost prizoniera ghețurilor (martie 1898 - februarie 1899), naturalistul expediției, împreună cu ceilalți oameni de știință, au întreprins numeroase observații și cercetări științifice. Materialul adunat a constituit obiectul unui număr de 60 volume publicate, reprezentând o contribuție științifică mai mare decât a tuturor expedițiilor antarctice anterioare luate la un loc. Savantul român a întreprins un studiu aprofundat asupra vieții balenelor, pinguinilor și a unor păsări antarctice, care i-a adus o reputație bine meritată.

Emil Racoviță scafandru la Banyuls-sur-Mer în iarna 1899, foto: Louis Boutan

În 1920 a fost invitat ca profesor la Facultatea de Științe a Universității din Cluj, unde a înființat primul institut de biospeologie din lume

Lucrări importante

Cele 1.300 de exemplare din flora și fauna regiunilor cercetate adunate de Racoviță au fost studiate de numeroși cercetători, care au descris sute de forme necunoscute până atunci în lumea vegetală și animală. La întoarcere a publicat o lucrare importantă despre Cetacee, în special balene.

În 1900, devine director-adjunct al Laboratorului Oceanologic „Arago” din Banyuls-sur-Mer, Franța.

Ca urmare a descoperirii unor noi specii de crustacee în peștera Cueva del Drach din Mallorca, vizitată în 1904, domeniul îl fascinează și renunță la cercetarea în oceanologie pentru a se dedica ecosistemelor subterane. La intrarea în oraș există o statuie a lui Emil Racoviță.

În 1907, va publica „*Essai sur les problemes biospeologiques*”, prima lucrare importantă dedicată biospeologiei din lume. După aceea, va iniția un program internațional de cercetare numit „Biospeologica” care să studieze fauna peșterilor, la început ca o activitate privată, dar în 1920, înființează la Cluj primul Institut Speologic din lume. Pe lângă numeroși cercetători români, Racoviță aduce la Cluj și o echipă de prieteni biologi de renume, doi francezi (Jules Guiart, René Jeannel) și un elvețian (Alfred Chappuis).

În august 1940, prin Dictatul de la Viena, Clujul a devenit parte a Ungariei, iar Emil Racoviță se va muta la Timișoara, în timp ce Institutul Speologic va fi condus de prietenul său elvețian (deci neutru) Alfred Chappuis. După reîntoarcerea nordului Transilvaniei ca teritoriu al României, se va întoarce la Cluj, dorind să reorganizeze institutul, dar va muri înainte de a termina aceasta, la vârsta de 79 de ani.

Emil Racoviță la microscop în laboratorul navei „Belgica”.

Descoperiri științifice

În timpul expediției din Antarctica Emil Racoviță a avut posibilitatea să studieze viața imenselor mamifere acvatice, dar și a pinguinilor. El a rămas în istoria științei ca descoperitor al balenei cu cioc.

Funcții deținute

- Senator, reprezentat al Universității din Cluj 1922-1926
- Rector al Universității din Cluj 1929-1930
- Președinte al Academiei Române de Științe 1926 - 1929
- Director al Institutului de Speologie 1920 - 1947
- Membru al mai multor asociații științifice.

Varia

- „*Essai sur les problemes biospeologiques*” (1907)
- *Cétacés. Voyage du S. Y. Belgica en 1897-1899. Résultats scientifiques. Zoologie.* J. E. Buschmann, Anvers, 1903.
- *Énumération des grottes visitées*, seriile 1-7. Archives de Zoologie expérimentale et générale, Paris, 1907-1929 (în colaborare cu R. Jeannel).
- *Speologia. O știință nouă a străvechilor taine subpământesti.* Astra, Secția Științelor naturale, Biblioteca populară, Cluj, 1927.
- *Evoluția și problemele ei* (1929)